

Vídeo de creació

Laura Baigorri Ballarín
Ruth Pagès Parra
Gemma San Cornelio

PID_00198350

Material docent de la UOC

Laura Baigorri Ballarín

Llicenciada en Belles Arts, especialitat Imatge: fotografia/cinema/vídeo, per la Universitat de Barcelona (1989) i doctorada en Belles Arts per la mateixa universitat (1996) amb la tesi *Videoarte. Primera etapa: 1963-1979. La aparición del vídeo en el contexto social y artístico de los 60/70 y su vinculación a las vanguardias históricas*. Professora titular de Vídeo a la Facultat de Belles Arts de la Universitat de Barcelona, especialista en *net.art* i creador del directori d'informació alternativa *El Transmisor* i dels directoris d'art mediàtic *Arte en Red* (1997-2000) i *Data.art*.

Ruth Pagès Parra

Llicenciada en Història de l'Art, ha cursat estudis de postgrau relacionats amb la teoria de l'art i la gestió cultural internacional. Consultora de l'assignatura Art digital i estètica i Indústries audiovisuals i innovació de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), on també ha contribuït al desenvolupament de materials docents en aquests temes. D'altra banda, ha col·laborat amb diversos grups d'investigació –fins fa poc a l'Internet Interdisciplinary Institute (IN3) de la UOC. Actualment està acabant la seva tesi doctoral sobre els processos de legitimació de les pràctiques artístiques digitals i la seva relació amb l'àmbit més ampli de les indústries creatives i la cultura participativa.

Gemma San Cornelio

Doctora en Comunicació Audiovisual i llicenciada en Belles Arts. Actualment, és professora agregada dels Estudis de Ciències de la Informació i la Comunicació de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), i responsable d'assignatures de l'Àrea de Disseny i Creació Audiovisual. També és professora del màster de Societat de la informació i el coneixement de la UOC i investigadora del grup de recerca Mediaccions. El seu àmbit de recerca se centra en l'estudi de formes creatives dels nous mitjans i la cultura digital.

L'encàrrec i la creació d'aquest material docent han estat coordinats per la professora: Gemma San Cornelio (2013)

Primera edició: febrer 2013

© Laura Baigorri Ballarín, Ruth Pagès Parra, Gemma San Cornelio

Tots els drets reservats

© d'aquesta edició, FUOC, 2013

Av. Tibidabo, 39-43, 08035 Barcelona

Disseny: Manel Andreu

Realització editorial: Eureka Media, SL

Dipòsit legal: B-583-2013

Els textos i imatges publicats en aquesta obra estan subjectes –llevat que s'indiqui el contrari– a una llicència de Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada (BY-NC-ND) v.3.0 Espanya de Creative Commons. Podeu copiar-los, distribuir-los i transmetre'ls públicament sempre que en citeu l'autor i la font (FUOC. Fundació per a la Universitat Oberta de Catalunya), no en feu un ús comercial i no en feu obra derivada. La llicència completa es pot consultar a <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/es/legalcode.ca>

Introducció

"Escriure... escriure... escriure sobre el vídeo és com explicar un viatge a algú que mai no ha pres un àcid."

Aquesta citació de Marco Vassi va aparèixer en el número 1 de *Radical Software*, l'emblemàtica revista dels setanta del segle passat, i posa de manifest les dificultats que troben els qui pretenen escriure sobre el vídeo, un mitjà el llenguatge del qual és audiovisual. Malgrat això, aquesta assignatura té per objecte caracteritzar el vídeo a partir del context cultural i social que n'ha fet possible l'aparició en l'art i, al seu torn, determinar quins han estat els canvis i les influències que el mateix mitjà ha acabat imprimint a l'art. Entre aquests, destaquem l'exercici d'una influència social i política sense precedents, la reestructuració de les expectatives institucionals i les del mercat de l'art, la incidència en el caràcter processual de l'obra i en la participació de l'espectador en el procés de creació, i la definitiva alteració de l'estatus de l'art i de l'artista.

El vídeo de creació forma part, junt amb altres formes d'art electrònic (art en xarxa o *net.art*, art en CD-ROM o *cd-art*, art sonor, instal·lacions i objectes artístics interactius, etc.), de l'art multimèdia (en anglès, *media art*). Aquest tipus d'art es podria definir llavors com a "art contemporani que utilitza les noves tecnologies de la comunicació", d'entre les quals el vídeo és el pioner en la configuració d'aquesta categoria globalitzadora. La denominació *art multimèdia* es refereix a l'art contemporani d'expressió audiovisual i multimèdia, o a les disciplines, les actituds i els comportaments artístics en les quals es recorre a la metodologia, als procediments i a les tècniques de comunicació audiovisual i multimèdia.

La definició del mitjà vídeo continua oberta no solament per la diversitat d'interpretacions teòriques i de propostes formals del fenomen vídeo, sinó també perquè els seus usos socials no han deixat d'expandir-se. En tractar-se d'un art multimèdia, el seu enfocament teòric parteix de supòsits no sempre ben delimitats, de manera que, depenent del context, ens trobarem amb diferents expressions que fan referència a un mateix tipus d'obres, com per exemple *vídeo independent*, *vídeo alternatiu*, *videoart*, *vídeo de creació*, etc. simplement *vídeo*. Així mateix, el vídeo de creació, en el sentit més ampli, també inclou altres formes genuïnament creatives, com ara el videoclip musical o el *Vjing*.

En qualsevol cas, el vídeo és un mitjà jove que no ha de ser considerat només com un dispositiu d'enregistrament o com a pur suport pel qual passen unes imatges. El vídeo és alhora imatge i objecte simbòlic de la nostra cultura, i també lloc de constitució de nous codis de representació, però, sobretot, **el vídeo és un mitjà destinat a la comunicació i a la creativitat artístiques.**

Tenint com a marc de referència l'anterior, els materials docents d'aquesta assignatura tenen l'objectiu de definir i aprofundir en la pràctica del vídeo de creació tant des de la seva manifestació en el terreny específic de l'art, com en el seu ús quotidià actual. Des de la primera perspectiva, el videoart o vídeo de creació es podria definir de manera immediata com l'art que utilitza el vídeo com a mitjà d'expressió, i per tant, per a comprendre amb exactitud què és, l'hem de contextualitzar en la història de l'art i dels mitjans de comunicació. El primer mòdul titulat "Els inicis del vídeo de creació" està dedicat a aquest objecte. L'entorn i el moment de la seva aparició resultarà decisiu en la fixació de les seves característiques definitòries, ja que neix apadrinat per la ideologia contracultural d'uns corrents artístics que van saber aprofitar el factor mediàtic per a arremetre contra les estructures convencionals de l'art i de la política.

El segon mòdul d'aquests materials, "Tendències i trajectòries", tracta de caracteritzar algunes de les tendències i temàtiques que han predominat en el context del videoart pròpiament dit, és a dir, en el món de l'art contemporani, especialment fins a la segona meitat dels anys noranta del segle passat. En aquest mòdul es tracten artistes que han destacat, tant per la qualitat artística com per la influència en artistes posteriors i en altres produccions videogràfiques. S'hi recull, d'alguna manera, la maduresa del vídeo com a pràctica artística de referència.

Finalment, el tercer mòdul, titulat "El vídeo de creació: desplaçaments", intenta recollir el moment actual del vídeo de creació, a partir de tots els canvis que s'han produït en els contextos de creació, distribució i recepció del vídeo. En aquest últim mòdul, doncs, ens interessa abordar el que hem anomenat *desplaçaments*, que representen canvis entre l'analògic i el digital, entre el cinema i el vídeo, entre art i no-art, entre passat i present. Hem volgut expressar i recollir diferents aspectes relacionats amb el vídeo de creació i les seves diferents manifestacions, enteses en un sentit ampli, tractant de sortir, en molts casos, del context purament artístic. Hem dividit el mòdul en tres grans blocs que aborden, *grosso modo*:

- 1) La relació del vídeo amb el context del món de l'art.
- 2) Els desenvolupaments tecnològics i els seus correlats en pràctiques socials i culturals.
- 3) Les manifestacions i creacions recents en el camp del vídeo. En aquesta última part, hem volgut destacar alguns artistes en actiu que representen temes actuals.

Aquesta assignatura intenta definir el mitjà del vídeo, caracteritzar-lo, articular un "entorn possible" que, sens dubte, no pretén sistematitzar ni normalitzar – ja que és característica del mitjà la seva peculiar resistència a això –, sinó oferir un ampli panorama, una visió globalitzadora del mitjà.

Objectius

Aquesta assignatura té per objectiu que els estudiants adquireixin una visió panoràmica del vídeo de creació –una cultura bàsica sobre la seva història i la seva actualitat– i que aprenguin a analitzar críticament aquest tipus d'obres d'art contemporànies. Es tracta d'una aproximació històrica i crítica, centrada en aspectes que afecten l'anàlisi i la crítica. La seva finalitat és la vinculació de la imatge tecnològica, entesa com una forma més d'expressió dins de l'art, a la resta de pràctiques artístiques i culturals de les últimes dècades.

A grans trets, aquesta és una proposta de caràcter teoricopràctic estructurada en sessions obertes al debat. La seva metodologia preveu, a més de l'aprenentatge teòric, el visionatge d'obres de vídeo, la lectura d'articles i assajos, l'escriptura de comentaris crítics i, en la mesura del que sigui possible, la visita a les exposicions i exhibicions que s'organitzin a cada ciutat i temporada.

El seu objectiu docent és formar els estudiants en el vídeo per mitjà d'una aproximació crítica artística, cultural i social i, per tant, ofereix una visió completa tant de la història com de l'actualitat del vídeo en el context de l'art i de la comunicació. Ha estat elaborada a partir de **mòduls temàtics** que inclouen un índex exhaustiu dels **continguts** i una relació dels **materials** (cintes de vídeo, fotografies i pàgines web) més indicats per a la seva docència, i també les **bibliografies específiques** de cada tema.

Aquest plantejament docent incideix en **tres objectius principals**:

1. l'aprenentatge del vídeo en el context de l'art contemporani
2. la inducció a la reflexió i l'anàlisi
3. l'estimulació al desenvolupament d'un imaginari creatiu personal

Encara que estigui classificada en tres apartats aparentment estancs, aquesta aproximació al vídeo de creació té múltiples connexions i interrelacions que faciliten una lectura tangencial del text.

Continguts

Mòdul didàctic 1

Els inicis del vídeo de creació

Laura Baigorri Ballarín

1. Pioners del vídeo de creació
2. Primers usos i tendències del vídeo en l'art
3. El vídeo com a eina de contrainformació

Mòdul didàctic 2

Tendències i trajectòries

Laura Baigorri Ballarín

1. Cos, emoció i acció
2. El videoart compromès
3. Narrativa. Històries íntimes i relats viatgers
4. Tres artistes clau: trajectòria de Viola, Hill i Muntadas

Mòdul didàctic 3

El vídeo de creació: desplaçaments

Laura Baigorri Ballarín, Ruth Pagès Parra i Gemma San Cornelio

1. Els contextos del vídeo: món de l'art, mitjans de comunicació i cultura popular
2. Vídeo, noves tecnologies i noves expressions
3. Vídeo, noves manifestacions i obres